

Impact of the interaction effect of the constructive and destructive responses to dissatisfaction on romantic relationship satisfaction¹

Yapıcı ve yıkıcı çatışma çözme tepkilerinin karşılıklı etkileşiminin ilişki doyumu üzerindeki etkileri

Nur Taluy²

Ayda Büyükşahin Sunal³

Abstract

This study aims to explore to what extent the effects of interaction between the self and the partner's perceived responses to dissatisfaction, predict the relationship satisfaction in romantic relationships. The relationship satisfaction subscale of Relationship Stability Scale (Büyükşahin, Hasta & Hovardaoğlu, 2005; Rusbult, Martz & Agnew, 1998) and Responses to Dissatisfaction Scale (Taluy, 2013; Rusbult, Verette, Whitney, Slovik & Lipkus, 1991) were administered to 198 female and 118 male dating individuals. Moderated regression is conducted to investigate whether the moderation effect of the responses to dissatisfaction predicts the relationship satisfaction. Results reveal that among women the perceived partner's "exit" is the predictor of relationship satisfaction whereas among men the perceived partner's "neglect" is the predictor of relationship satisfaction. The investigation between the interaction effect of self and the partner's perceived responses to dissatisfaction indicates that the individual's and the perceived partner's "exit"; the individual's "neglect" and the perceived partner's "loyalty" responses are the predictors of relationship satisfaction among women. Results are discussed in terms of theoretical approaches.

Özet

Bu çalışmanın amacı, romantik bir ilişkide yaşanan sorunlar karşısında verilen tepkilerin karşılıklı etkileşiminin ilişki doyumunu ne derecede yordadığını incelemektir. Çalışmaya, şu anda yakın ilişki yaşayan 198'i kadın, 118'i erkek olan toplam 316 kişi katılmıştır. Çalışmada İlişki İstikrarı Ölçeği'nin (Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu, 2005; Rusbult, Martz ve Agnew, 1998) ilişki doyumu boyutu ve İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği (Taluy, 2013; Rusbult, Verette, Whitney, Slovik ve Lipkus, 1991) uygulanmıştır. Yapılan bir dizi düzenleyici değişkenli regresyon analizi ile çatışma çözme tepkilerinin ortak etkileşiminin ilişki doyumu üzerindeki etkisi incelenmiştir. İlişki doyumunu yordayan çatışma çözme tepkilerinin temel etkilerine bakıldığında, kadınlar arasında partnerlerine ilişkin algıladıkları çıkış tepkisinin anlamlı olduğu gözlenirken, erkeklerde partnerlerine ilişkin algıladıkları yokmuş gibi davranma tepkisinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Etkileşim etkisine bakıldığında ise kadınlar arasında kendi çıkış tepkileri ile partnerlerinde algıladıkları çıkış tepkisinin ortak etkisi ve kendilerinin yokmuş gibi davranma tepkileri ile partnerlerinde algıladıkları bağlılık ortak etkisinin ilişki doyumunu anlamlı olarak

¹ Some parts of the doctorate thesis of the first writer are used while generating this article..

² Ph.D., Near East University, Faculty of Pharmacy, nur.taluy@neu.edu.tr

³ Assoc. Prof. Dr., Ankara University, DTCF, Psychology Department, bsahin@humanity.ankara.edu.tr

Keywords: Relationship satisfaction; The Interaction Effect of the Responses to Dissatisfaction in Romantic Relationships; EVLN; Exit; Voice; Loyalty; Neglect.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

yordadığı belirlenmiştir. Sonuçlar kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlişki Doymu; İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinin (EVLN) Etkileşim Etkisi; Çıkış; Konuşma; Bağlılık; Yokmuş gibi Davranma.

1. Giriş

Yakın ilişkiler ilerledikçe çiftlerin birbirlerine karşı olumsuz davranışlar göstermeleri genellikle kaçınılmaz hale gelir. Bu tür olumsuz yaşantılar sonucu bazı çiftler yıkıcı bir tutum içine girip sorunu daha da şiddetlendirebilir, bazılarıysa olumsuz duyguları yatıştırmayı seçip yapıcı davranarak sorunu çözmeye çalışabilirler. Kısaca, çatışma çözme tepkileri, çatışmalı bir durumu çözmek amacıyla kullanılan ilişki odaklı tepkilerdir (Tjemas ve Furrer, 2010, s.1103). Çatışmalar karşısında verilen tepkilerle ve çatışma çözme yaklaşımlarıyla ilgili çeşitli bakış açıları olmasına (Baugh, Avery ve Sheets, 1982; Gottman, 1993; Hojjat, 2000; Kurdek, 1994; Schaap, Buunk ve Kerkstra, 1988) karşın, Rusbult ve Zembrodt'un (1983) (EVLN) modeli en çok dikkat çekenlerden biridir. Rusbult, Zembrodt ve Gunn (1982, s.1230), eşlerin çatışmalı durumları farklı bakış açısıyla ele aldıklarını belirtmişler ve çatışma yönetiminde etkinlik/edilgenlik ve yapıcılık/yıkıcılık boyutlarının olduğuna dikkat çekmişlerdir. Rusbult ve Zembrodt (1983, s.274), ilişkisel çatışmayı dört tepkisel yaklaşımla incelemişlerdir: "çıkış" (exit- çatışmayı ve partneri terk etme); "konuşma" (voice- problem üzerinde tartışma); "bağlılık" (loyalty- çatışmadan kaçınma fakat partnere bağlı kalma, ilişkinin iyileşmesini umut etme); ve "yokmuş gibi davranma" (neglect- partneri ve çatışmayı görmezden gelme). Konuşma ve bağlılık ilişkiyi korumayı ve sürdürmeyi destekleyen yapıcı tepkilerdir. Çıkış ve yokmuş gibi davranma ise bunlara göre daha yıkıcı tepkilerdir. Çıkış ve konuşma bir eylem içerdiği için etkindir, buna karşılık bağlılık ve yokmuş gibi davranma edilgen bir yaklaşımdır. İlgili literatürde ilişki doyumsuzlukları karşısında verilen bu dört tepkiyi ele alan çok sayıda çalışma gözlenmektedir (örn., Furrer, Tjemkes, Aydınlik ve Adolfs, 2012; Rusbult, 1987; Rusbult, Johnson, ve Morrow, 1986a; Rusbult, Morrow, ve Johnson, 1987; Rusbult ve ark., 1982; Rusbult, Zembrodt, ve Iwaniszek, 1986; Zhang, Ting, Dorjee ve Lee, 2012). Bazı yazarlar (Rusbult, Zembrodt, ve Iwaniszek, 1986, s.15) bu tepkilerin hem toplumsal cinsiyet rol yönelimi hem de kültürel değer yönelimine göre farklılaşabileceğine işaret etmişlerdir. Onlara göre örneğin, yüksek kadınsılık gösteren bireyler ilişki problemleri karşısında daha fazla konuşma ve bağlılık tepkileri verme, yüksek erkeksilik gösterenler ise bu tepkileri daha az gösterme eğilimindedirler. Son yıllarda, Furrer ve arkadaşları (2012, s.943) tarafından yapılan çalışmada İsviçre ve Hollanda gibi bireysel kültürlerle karşılaştırıldığında, Japonya ve Türkiye gibi toplulukçu kültürlerin edilgen tepkileri (bağlılık–yokmuş gibi davranma) daha fazla kullanma eğiliminde oldukları bulunmuştur. Yine yakın zamanda yapılmış bir başka çalışmada (Zhang, Ting, Dorjee ve Lee, 2012, s.137) ise , Amerikalıların Çinlilere kıyasla daha fazla etkin (çıkış- konuşma) tepkileri verdiği, buna karşılık Çinlilerin ise daha fazla edilgen (bağlılık–yokmuş gibi davranma) tepkiler verme eğiliminde oldukları saptanmıştır.

İlişki sorunlarına verilen tepkilerin ilişki doyumunu ne düzeyde etkilediğini inceleyen çeşitli çalışmaların sonucunda, yapıcı tepkilerin ilişki doyumu ile pozitif (Hojjat, 2000, s.508; Davis ve Rusbult, 2001, s.65; Etcheverry ve Le, 2005, s.103; Finkel ve Campbell, 2001, s.263; Rusbult, 1991, s. 151; Rusbult, Verette, Whitney, Slovik ve Lipkus, 1991, s.53), çıkış ve yokmuş gibi davranma ile negatif (Bushman, 1998; Hojjat, 2000, s.508; Metts ve Cupach, 1990, s. 170; Weiser ve Weigel, 2014, s.416) ilişki içinde olduğu görülmektedir. İlişki doyumu arttıkça konuşma ve bağlılık tepkileri kullanımı artarken, çıkış ve yokmuş gibi davranma tepkilerinin kullanımı azalmaktadır (Rusbult, Zembrodt ve Gunn, 1982, s.1230; Rusbult, Johnson ve Morrow, 1986a, s.744). Buna karşın konuşma ve bağlılık tepkileri, ilişki bağlılığı ve doyumu gibi daha uyumlu sonuçlara yol açarken, çıkış

ve yokmuş gibi davranma daha az olumlu sonuçlarla ilişkilendirilmiştir. Rusbult, Johnson, ve Morrow (1986a, s.744), ayrıca bireylerin birbirlerinin çatışma çözme tarzlarına ilişkin algılarının ilişki mutluluğunu etkilediğini belirtmektedirler. Bu nedenle, Rusbult, Verette, Whitney, Slovik ve Lipkus (1991, s.55) sıkıntılı çiftlerin, sorunlar karşısında verdikleri tepkilerin karşılıklı bağımlılık örüntülerini anlayabilmek amacıyla partnere ilişkin algılanan tepkilerin ele alınması gerektiğine vurgu yapmışlardır. Yovetich ve Rusbult'a (1994, s.138) göre, bireyler partnerlerinin daha fazla çıkış ve yokmuş gibi davranma ve daha az konuşma eğilimi sergilediklerini düşünürlerse, ilişkideki mutsuzluk düzeyleri artmaktadır. Sakallı-Uğurlu (2002) da bireylerin partnerlerine ilişkin olumlu değerlendirmelerinin (örn., partnerlerinin kendilerini anladıklarını ve olumlu kişilik özelliklerine sahip olduklarını düşünmeleri gibi) doyumları üzerinde önemli yordayıcı değişkenler olduğunu belirtmiştir. Benzer olarak, son zamanlarda yapılmış bir çalışmada (Veldorale-Brogan, Lambert ve ark., 2013, s.511) da partnere ilişkin olumlu değerlendirmeler arttıkça (örn., iyi ve erdemli algılama gibi), bireylerin ilişki sorunları karşısında daha yapıcı tepkiler verdikleri ortaya konulmuştur.

Özetle geçmiş araştırmalar, çatışmalar karşısında kullanılan yapıcı ve yıkıcı tarzların ilişki doyumunu etkilediğini göstermekte olup (Rusbult, Zembrodt ve Gunn, 1982; Rusbult, Johnson ve Morrow, 1986a), kişinin verdiği bireysel tepkilerin yanısıra partnerinde algıladığı tepkilerin de ilişki doyumunu ve uyumu yakından etkilediğini göstermektedir (Rusbult ve ark., 1991; Yovetich ve Rusbult,1994). Ülkemizde bireyin partnerinde algıladığı tepkilerin ilişki doyumunu ne şekilde yordadığı henüz incelenmemiştir. Bu nedenle bu çalışma ile, Rusbult ve arkadaşları (1991) tarafından geliştirilen ve daha önceden Türkçeye sadece "bireysel" boyutuyla uyarlanan (Çırakoğlu, 2006) "İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği"ne, "partnerde algılanan tepkiler" boyutunu da ekleyerek incelemenin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu açıdan çalışmada partnerde algılanan tepkiler ile ilişki doyumunu arasındaki ilişkilerin incelenmesinin yanısıra, hem bireyin kendisinde hem de partnerinde algıladığı yapıcı tepkilerin ilişki doyumunu arttıracığı öngörülerek, bu tepkilerin ilişki doyumunu üzerindeki "etkileşim etkilerinin" incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı, ilişki sorunlarına verilen yapıcı ve yıkıcı tepkilerin etkileşimlerinin ilişki doyumunu üzerindeki etkisini incelemektir.

Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

1. İlişki sorunları karşısında verilen yapıcı ve yıkıcı tepkiler doyum puanlarını ne derece yordamaktadır?
2. Bireyin kendi çatışma çözme tepkileriyle partnerinde algıladığı tepkilerin karşılıklı etkisinin (ortak etkisinin) ilişki doyumunu üzerindeki etkisi nasıldır?
3. Kadın ve erkekler karşılaştırıldığında, sorunlar karşısında verilen yapıcı ve yıkıcı tepkilerin ortak etkileri doyum puanları üzerinde anlamlı bir fark yaratmakta mıdır?

2. Yöntem

Örneklem

Çalışmaya gönüllü olarak katılan ve şu anda Ankara ilinde yakın ilişki yaşayan (evli, flört eden, beraber yaşayan, sözlü/nişanlı) 198'i kadın (%63), 118'i (%37) erkek olan toplam 316 kişi katılmıştır. Yaş aralıkları 18 ile 63 arasında değişen kişilerin yaş ortalaması 32,06'dır (ss=1.14). Çalışmaya katılanların 190'ı (%60) flört ederken, 122'si (%39) evlidir. Katılımcıların 4'ü (%1) ise ilişkilerinin türünü belirtmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama amacıyla Kişisel Bilgi Formu, İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ), ve İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği (İİÇÇTÖ) uygulanmıştır.

İlişki İstikrarı Ölçeği-İİÖ

Rusbult, Martz ve Agnew (1998) tarafından geliştirilen İlişki İstikrarı Ölçeği (The Investment Model Scale) “ilişki doyumu”, “seçeneklerin niteliğini değerlendirme”, “ilişki yatırımı” ve “ilişki bağlanımı” alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Bu çalışmada ölçeğin “ilişki doyumu” (10 madde) alt ölçeği kullanılmıştır. Özgün ölçeğin Türk kültürüne uyarlaması Büyüksahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005) tarafından yapılmıştır. İlişki doyumu boyutunun Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .90, iki yarım güvenirlik katsayısı ise .84’dür.

İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği – İİÇÇTÖ

Rusbult, Verette, Whitney, Slovik ve Lipkus (1991) tarafından geliştirilen İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği (EVLN Responses to Dissatisfaction Scale) sıkıntılı çiftlerin sorunlar karşısında verdikleri tepkilerin karşılıklı bağımlılık örüntülerini incelemek amacıyla geliştirilmiştir. Öncelikle Rusbult ve Zembrodt (1983) tarafından yakın ilişkilerde sorunlara verilen tepkileri belirlemek amacıyla bir ölçek (Responses to Dissatisfaction in Romantic Involvements) geliştirmiş ve bu ölçekte tepkiler dört ana grupta sınıflandırılmıştır. Bu sistemde sorunlara verilen tepkiler, etkinlik/edilgenlik ve yapıcılık/yıkıcılık boyutunun kesiştirilmesiyle oluşturulmuş ve bu tepkiler “çıkış”, “konuşma”, “bağlılık” ve “yokmuş gibi davranma” olarak adlandırılmıştır. Daha sonra Rusbult ve arkadaşları (1991) bireyin tepkilerini içeren bu ölçeğe, bireyin partnerinde algıladığı tepkiler alt ölçeğini de ekleyerek karşılıklı bağımlılık yapısını anlamaya çalışmışlardır. Söz konusu ölçekte, dört tepki kategorisi “bireyin tepkileri” ve “bireyin partnerinde algıladığı tepkiler” olarak ayrıştırılarak iki kısımda incelenmiştir. Öncelikle 24 madde olarak geliştirilen ölçek daha sonra Kilpatrick, Bissonnette ve Rusbult (2002) tarafından 16 madde olarak yeniden düzenlenmiştir. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlama çalışması Taluy (2013) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bireyin tepkileri için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .80, bireyin partnerinde algıladığı tepkiler için ise Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .84 olarak belirlenmiştir. Tüm ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .79’dur.

3. Bulgular

Bu çalışmada, bireyin çatışma çözme tepkileriyle partnerinde algıladığı tepkilerin karşılıklı etkilerinin yani etkileşim etkisinin ilişki doyumunu ne derecede yordadığı düzenleyici değişkenli regresyon analiziyle (moderated regression) sınanmıştır. İlişki doyumu ile çatışma çözme tepkilerinin ilişkili olabileceği öngörüldüğü için örneklemin tümü için bu değişkenler arasındaki korelasyonların katsayıları hesaplanmıştır. Tüm örneklem için anlamlı çıkan korelasyon katsayıları Çizelge’de, sunulmuştur.

Çizelge 1. İlişki doyumu ile Çatışma Çözme Tepkileri Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. İlişki Doyum	1								
Birey tepkileri									
2. Çıkış(b)	-.24	1							
3.Konuşma(b)	.24	-.42	1						
4.Bağlılık(b)	.21	-.28	.55	1					
5.Yok g dav(b)	-.28	.61	-.34	.13	1				
Partnerde Algılanan tepkiler									
6. Çıkış(p)	-.37	.41	-.11		.45	1			
7.Konuşma(p)	.32	-.13	.42	.26	-.25	-.47	1		
8. Bağlılık(p)	.21		.23	.31		-.35	-.59	1	
9. Yok g dav(p)	-.39	.34	-.14		.54	.67	-.48	.35	1

$p < .05$

Not; Yok g dav= Yokmuş gibi davranma , (b)=bireyin tepkileri için alınan değerler, (p)=partnerde algılanan tepkiler için alınan değerler (sadece anlamlı korelasyonlar gösterilmiştir).

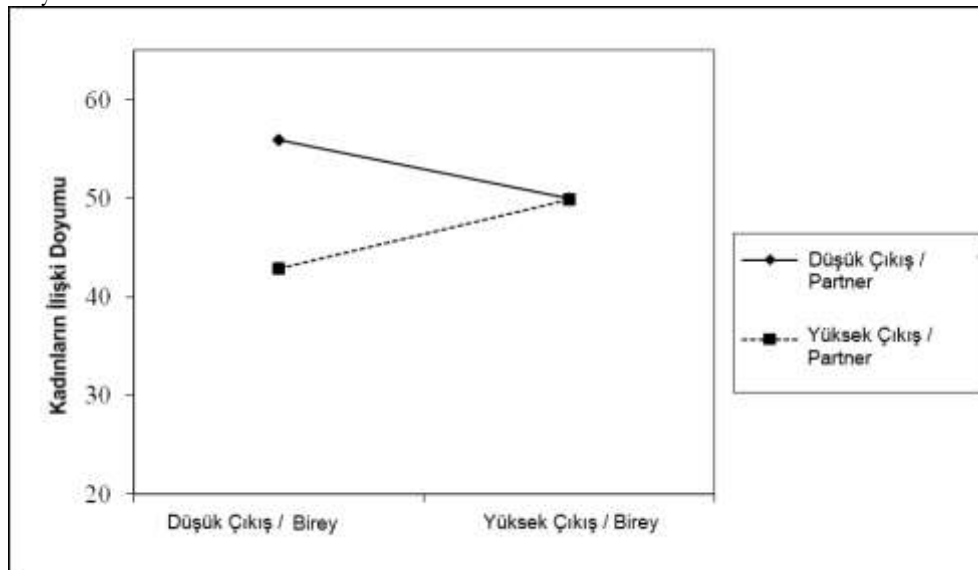
İlişki doyumuyla, çıkış (bireyin tepkisi= -.24, bireyin partnerinde algıladığı tepki= -.37) ve yokmuş gibi davranma (bireyin tepkisi = -.28, bireyin partnerinde algıladığı tepki= -.39) tepkileri arasında negatif bir ilişki varken, konuşma (bireyin tepkisi= .24, bireyin partnerinde algıladığı tepki= .32) ve bağlılık (bireyin tepkisi=.21, bireyin partnerinde algıladığı tepki= .21) tepkileriyle ise pozitif ilişki bulunmaktadır. Farklı bir deyişle, çıkış ve yokmuş gibi davranma tepkisi gösterme ve partnerinin çıkış ve yokmuş gibi davranma tepkisi gösterdiğini algılama arttıkça ilişki doyumu azalmaktadır. Buna karşılık, konuşma ve bağlılık tepkisi gösterme ve partnerinin konuşma ve bağlılık tepkisi gösterdiğini algılama arttıkça ilişki doyumu da artmaktadır.

Çalışmada, bireyin kendi çatışma çözme tepkileriyle partnerinde algıladığı tepkilerin karşılıklı etkileşiminin (ortak etkisinin) ilişki doyumu üzerindeki etkisini incelemek amacıyla bir dizi düzenleyici değişkenli regresyon analizi yapılmıştır. Bu analizlerde ilişki doyumu bağımlı değişken, çatışma çözme davranışlarının alt boyutları (hem bireyin hem de partnerde algılanan tepkiler) ise bağımsız değişkenler olarak kullanılmıştır. Etkileşim etkisini sınavabilmek için dört adet çatışma tepkisinin her birinin birey ve partnere ilişkin algılama boyutlarının (örn., çıkış birey x çıkış algılanan partner, çıkış birey x konuşma algılanan partner,... gibi) çarpımı alınarak 16 adet ikili ortak etki (interaction) değişkenleri oluşturulmuştur. Regresyon analizlerinin ilk aşamasında dört adet bireyin kendi çatışma çözme tepki biçimleri ile dört adet bireyin partnerinde algıladığı tepki biçimleri regresyona katılmış, ardından ikinci aşamada yukarıda sözü edilen 16 adet ortak etki regresyona dahil edilmiştir. Ayrıca analizde bütün bağımsız değişkenler kendi ortalamalarından çıkarılarak merkezileştirilmiş (mean center) ve ortak etki değişkenleri bu değerler kullanılarak hesaplanmıştır. Böylece etkileşim etkisi dönüştürülmüş puanlar üzerinde test edilmiştir (Ayrıntılı bilgi için bakınız, Aiken ve West,1991). Yapılan regresyon analizinde, bireyin kendisinin ve partnerinde algıladığı çatışma çözme tepkilerinin ilişki doyumunu anlamlı olarak yordadığı gözlenmiştir. İlişki doyumu için tüm değişkenlerin ilk aşamada açıkladığı varyans %23' dür. İlişki doyumunu yordayan çatışma çözme tepkilerinin temel etkilerine bakıldığında, bireyin bağlılık tepkisi ($\beta = .18, p < .01$) ile bireyin partnerinde algıladığı çıkış ($\beta = -.19, p < .05$) ve yokmuş gibi davranma ($\beta = -.23, p < .01$) tepkilerinin anlamlı olduğu gözlenmiştir.

Çalışmada, ayrıca bireyin çatışma çözme tepkileri ile partnerinde algıladığı tepkilerin karşılıklı etkilerinin ilişki doyumunu ne derecede yordadığı kadın ve erkekler için ayrı ayrı yapılan bir dizi düzenleyici değişkenli regresyon analizi ile sınanmıştır. Kadınlarda, bireyin çatışma çözme tepkileri ve partnerinde algıladığı tepkilerin ilişki doyumunu anlamlı olarak yordadığı gözlenirken, ilk aşamadaki değişkenlerin açıkladığı varyans %23'dür. İkinci aşamada regresyona giren ortak etkilerin açıkladığı varyans %11 ve toplamda tüm değişkenlerin açıkladığı varyans %34'dür ($p < .01$). Böylece, kadınlarda ortak etkilerin ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı gözlenmiştir. İlişki doyumunu yordayan çatışma çözme tepkilerinin temel etkilerine bakıldığında, partnerde algılanan çıkış tepkisinin ($\beta = -.23, p < .05$) anlamlı olduğu gözlenmiştir.

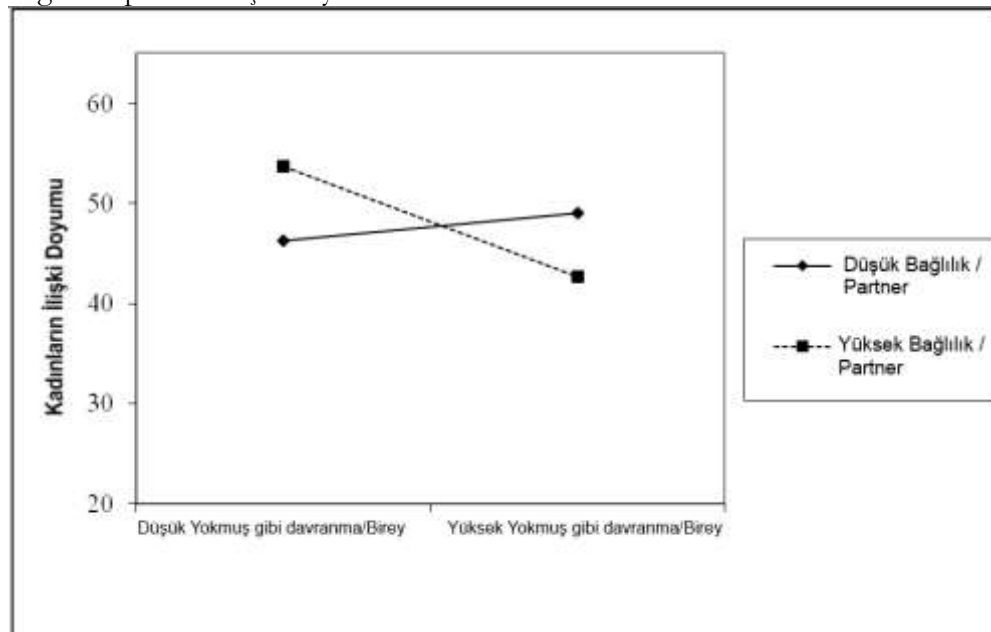
Çalışmanın ikinci aşamasında yer alan ortak etkilerin temel etkisine bakıldığında, hem bireyin çıkış tepkisi gösterdiği, hem de partnerinde çıkış tepkisi algıladığı "çıkış (birey tepkisi) X çıkış (partnerde algılanan tepki)" ($\beta = .26, p < .05$) ortak etkisi ile birey yokmuş gibi davranırken partnerinde bağlılık tepkisi algıladığı "yokmuş gibi davranma (birey tepkisi) X bağlılık (partnerde algılanan tepki)" ($\beta = -.22, p < .05$) ortak etkisinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Anlamlı olan ortak etki değişkenlerinin anlamlılığını test etmek için "basit eğim" (simple slope) analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, kadınların çıkış davranışının onların ilişki doyumu üzerindeki etkisi, partnerlerinin düşük düzeyde çıkış tepkisi gösterdiklerini algıladıklarında anlamlıyken ($t = -2.72, p < .01$), partnerlerinin yüksek düzeyde çıkış tepkisi gösterdiklerini algıladıklarında ise anlamlı değildir ($t = 1.09, p = ns$). Şekil 1'de görüldüğü üzere, kadınlar arasında ilişki doyumunun en yüksek olduğu düzey, bireyin düşük düzeyde çıkış tepkisi gösterdiği ve partnerinde de düşük düzeyde çıkış tepkisi algıladığı durumdur.

Şekil 1 Kadınlar arasında bireyin çıkış tepkisi ile bireyin partnerinde algıladığı çıkış tepkisinin ilişki doyumu üzerindeki ortak etkileri

Ayrıca, kadınların yokmuş gibi davranma tepkisinin onların ilişki doyumu üzerindeki etkisi, partnerlerinin yüksek düzeyde bağlılık tepkisi ($t = -3.07, p < .05$) gösterdiklerini algıladıklarında anlamlıdır. Şekil 2'de görüldüğü üzere, kadınlar arasında ilişki doyumunun en yüksek olduğu düzey bireyin düşük düzeyde yokmuş gibi davranış tepkisi gösterdiği ve partnerinde yüksek bağlılık algıladığı durumdur. Ayrıca kadınlarda ilişki doyumunun en düşük olduğu düzey ise bireyin yüksek düzeyde yokmuş gibi davranış tepkisi gösterdiği ve partnerinde yüksek bağlılık algıladığı durumdur.

Şekil 2 Kadınlar arasında bireyin yokmuş gibi davranma tepkisi ile bireyin partnerinde algıladığı bağlılık tepkisinin ilişki doyumu üzerindeki ortak etkileri

Erkeklerde de bireyin çatışma çözme tepkileri ve partnerinde algıladığı tepkiler ilişki doyumunu anlamlı olarak yordamaktadır. Erkeklerin ilişki doyumu için tüm değişkenlerin ilk

aşamada açıkladığı varyans %31'dir. Erkekler için ilişki doyumunu yordayan çatışma çözme tepkilerinin temel etkilerine bakıldığında bireyin partnerinde algıladığı yokmuş gibi davranma ($\beta = -.55$, $p < .01$) tepkisinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Ancak erkeklerde ortak etkilerin ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordayamadığı gözlenmiştir.

4. Tartışma

Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre, partnerde yapıcı ya da yıkıcı tepkilerin algısı doyumu etkilemektedir. Beklenildiği üzere, araştırmamızın temel sonuçlarından birisi, hem bireyin gösterdiği, hem de partnerinde algıladığı yapıcı çatışma çözme tepkilerinin ilişki doyumu ile pozitif ilişkisidir. Bu durum, çatışmalar karşısında konuşma ve bağlılık gibi yapıcı tepkiler gösteren ve partnerinin de konuşma ve bağlılık tepkisi gösterdiğini düşünen bireylerin ilişki doyumunun yüksek olduğunu düşündürmektedir. Yine beklenildiği gibi, bireyin hem kendinde hem de partnerinde algıladığı yıkıcı çatışma çözme tepkileriyle ilişki doyumu arasında ise negatif bir ilişki gözlenmiştir. Çalışmanın bu bulgusu da alanyazınla tutarlıdır. Rusbult, Zembrodt ve Gunn (1982, s.1230) ve Rusbult, Johnson ve Morrow (1986b, s.45) da benzer sonuçlar elde etmişler, ilişki doyumunun artışı ile konuşma ve bağlılık tepkilerinin kullanımının arttığını, çıkış ve yokmuş gibi davranma tepkilerinin kullanımının azaldığını belirtmişlerdir. Birçok araştırma yıkıcı tepkilerle ilişki doyumu arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Bushman, 1998; Hojjat, 2000, s.508; Metts ve Cupach, 1990, s.170; Weiser ve Weigel, 2014, s.416). Rusbult, Johnson, ve Morrow'a (1986a, s.744) göre, bireylerin birbirlerinin çatışma çözme biçimlerine ilişkin algıları, ilişki sıkıntısını ya da mutluluğunu etkilemektedir. Şöyle ki, bireyler eşlerinin daha fazla çıkış ve yokmuş gibi davranma ve daha az konuşma eğilimi sergilediklerini düşünürlerse mutsuzluk düzeyi artmaktadır. Bu çalışmada da görüldüğü gibi, partnerde yapıcı ya da yıkıcı tepkilerin algısı doyumu etkilemektedir. Rusbult, Johnson, ve Morrow (1986a, s.744) yıkıcı tepkilerin büyük ölçüde çift doyumunu etkilediğini ve yapıcı tepkiler içinde yer alan 'konuşma'nın ilişki işlerliğini olumlu yordadığını belirtmişlerdir. Arriaga ve Rusbult'a (1998, s.927) göre, ilişki uyumunda partnerin bakış açısını anlama ve benimseme de çok önemlidir. Bu nedenle partnerinin tepkilerini uyumlu algılayan bireylerin, partnerlerinin de kendileri gibi düşündüğü varsayımıyla var olan ilişkilerinden yüksek doyum aldıkları düşünülebilir.

Ayrıca regresyon analizi sonucunda bireyin kendisinin ve partnerinde algıladığı çatışma çözme tepkilerinin ilişki doyumunu anlamlı olarak yordadığı görülmüştür. İlişki doyumunu yordayan çatışma çözme tepkilerinin temel etkileri incelendiğinde, bireyin bağlılık tepkisiyle bireyin partnerinde algıladığı çıkış ve yokmuş gibi davranma tepkilerinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Sonuçlar, sorunlar karşısında sakin kalarak durumun iyileşmesini bekleyen bireylerin doyumlarının arttığını, buna karşın partneri tarafından terk edileceğini ya da ihmal edildiğini düşünen bireylerin ise ilişki doyumlarının azaldığını göstermektedir. Bu bulgu daha önce yapılan çalışmaların bulgularıyla da tutarlılık göstermektedir. Öncelikle bağlılık tepkisi çatışmadan kaçarak davranışları iyiye yorumlama ve düzelme için beklemeyi içermektedir. Hojjat'a (2000, s.508) göre, olumlu çatışma çözme biçimleri, yüksek doyuma yol açmaktadır. Ayrıca, Rusbult, Johnson ve Morrow'a (1986a, s.744.) göre, bireylerin birbirlerinin problem çözme biçimlerine ilişkin algıları ilişki doyumunu etkilemektedir. Şöyle ki, bireyler eşlerinin daha fazla çıkış ve yokmuş gibi davranma eğilimi sergilediklerini düşünürlerse mutsuzluk düzeyi artmaktadır. Bu da ilişki doyumunu etkilemektedir.

Çatışma çözme davranışlarının ilişki doyumu üzerindeki temel etkilerinin yanı sıra, cinsiyetlere göre farklılaşan temel ve etkileşim etkilerinin etkileri de incelenmiştir. Kadınlarda, bireyin çatışma çözme tepkileri ve partnerinde algıladığı tepkilerin hem temel hem de ortak etkilerinin ilişki doyumunu anlamlı olarak yordadığı gözlenmiştir. Temel etkilerin yapısı incelendiğinde, bireyin partnerinde algıladığı çıkış tepkisinin anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bulgulara göre kadınların ilişki doyumunu etkileyen en önemli unsurun partneri tarafından terk edilmek olduğu düşünülebilir. Partneri tarafından terk edileceğini düşünen kadınların ilişki doyumları anlamlı olarak azalmaktadır. Ortak etkilerin temel etkilerine bakıldığında ise, ilk olarak hem bireyin çıkış tepkisi gösterdiği hem

de partnerinde çıkış tepkisi algıladığı ortak etkinin doyum üzerinde anlamlı sonuçlandığı görülmüştür. Buna göre, kadınlar için ilişki doyumunun en yüksek olduğu düzey, kendisinin ve partnerinde algıladığı çıkış tepkisinin en düşük olduğu durumdur. Bu da kadınlarda ilişki doyumunun ayrılığı düşünmeme ve partneri tarafından terk edilmeyeceğine ilişkin algılarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir. Ortak etkilerin bir diğer sonucuna göre, birey yokmuş gibi davranırken partnerinde bağlılık tepkisi algıladığı ortak etkinin, kadınların ilişki doyumu üzerinde anlamlı olduğu gözlenmiştir. Bu bulguya göre, kadınlar için ilişki doyumunun en yüksek olduğu düzey, kendi yokmuş gibi davranışının düşük olduğu ve partnerinde yüksek bağlılık tepkisi algıladığı durumdur. Bu durum, kadının partnerini önemsemediği, onunla daha çok zaman geçirdiği ve partnerinin ona bağlı kaldığını hissettiği sürece ilişkisinden doyum alacağını düşündürmektedir. Yine aynı bulguya göre, kadınlarda ilişki doyumunun en düşük olduğu düzey ise, kendisinin yüksek düzeyde yokmuş gibi davrandığı ve partnerinde yüksek düzeyde bağlılık algıladığı durumdur. Bu sonuç, kadının partnerini artık önemsemediği, onunla fazla zaman geçirmek istemediği durumda, partnerinin ona yüksek bağlılık göstermesinin bunaltıcı olabileceğini ve bu algının ilişkisinden aldığı doyumu düşürebileceğini düşündürmektedir. Erkeklerde ise ilişki doyumunu sadece temel etkilerin yordadığı, ortak etkilerin erkeklerin doyumu üzerinde anlamlı bir sonuç vermediği gözlenmektedir. Bulgulara göre temel etkilerin yapısı incelendiğinde, erkeklerin partnerinde algıladığı yokmuş gibi davranma tepkisinin doyumu yordadığı gözlenmiştir. Bu sonuç partnerinin umursamaz davrandığını, kendisiyle az zaman geçirdiğini ve kendisini görmezden geldiğini düşünen erkeğin ilişki doyumunun azaldığını göstermektedir.

5. Sonuç

Bu çalışmanın amacı, ilişki sorunları karşısında verilen yapıcı ve yıkıcı tepkilerin karşılıklı etkileşiminin ilişki doyumu üzerindeki etkisini incelemektir. Bireyin kendinde ve partnerinde algıladığı yapıcı tepkilerin ilişki bağlılığını ve doyumu arttırdığı (Rusbult ve ark., 1991, s.53) kabul görse de bu tepkilerin etkileşim etkileri araştırılmamıştır. Bu nedenle, çalışmada cinsiyet farkının da önem yaratacağı öngörülerek ilişki sorunları karşısında bireyin kendi tepkileriyle partnerinde algıladığı tepkilerin ilişki doyumu üzerindeki ortak etkileri cinsiyet açısından da incelenmiştir. Bulgulara göre ilişki doyumunu etkileyen en önemli unsurun kadınlar için partneri tarafından terk edilmek olduğu gözlenirken, erkekler içinse, partnerinin umursamaz davranması ve kendisini görmezden gelmesi olduğu düşünülebilir. Buna ek olarak, karşılıklı etkiler incelendiğinde kadınların ilişki doyumunun ayrılığı düşünmeme ve partneri tarafından terk edilmeyeceğine ilişkin algılarıyla ilişkili olduğu ve kadının artık partnerini fazla önemsemediği durumda, partnerinin ona yüksek bağlılık göstermesinin ise kadının doyum düzeyini azalttığı gözlenmektedir. Özellikle çatışma çözme tepkilerinin seyrinin anlaşılmasıyla, bu çalışmanın sonuçları, evlilik öncesi ve evlilik süresince yaşanan sıkıntıların anlam kazanmasına ve evlilik terapisi çalışmalarına destek olabilir. Ancak ilişki sorunları karşısında verilen yapıcı ve yıkıcı tepkilerin karşılıklı etkileşiminin ilişki doyumu üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için yeni araştırmalara da ihtiyaç duyulmaktadır. Çiftlerle yapılacak benzer bir çalışma ile çatışma çözme tepkilerinde karşılıklı algıların etkisi daha detaylı olarak incelenebileceği gibi, ayrıca bu konuyla ilgili kültürlerarası yeni çalışmalar da yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Aiken, L. S. & West, S. G. (1991) Multiple Regression: Testing and Interpreting Interactions, *Thousand Oaks, CA: Sage*.
- Arriaga, X. B., & Rusbult, C. E. (1998). Standing in my partner's shoes: Partner perspective-taking and reactions to accommodative dilemmas. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 9, 927-948.
- Baugh, C. W., Avery, A. W. & Sheets-Haworth, K. L. (1982). Marital Problem Solving Scale: A measure to assess relationship conflict negotiation ability. *Family Therapy*, 9, 43-51.

- Bushman, W. J. (1998). The relationship between conflict, love, and satisfaction and relationship beliefs, problem solving techniques and negotiating strategies in romantic relationships. *Hofstra University, Doctoral dissertation*.
- Büyüksahin, A., Hasta, D., & Hovardaoğlu, S. (2005). İlişki İstikrarı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması, *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 25-37.
- Çırakoğlu O. C. & Tezer, E. (2010). Kontrol Odağı ve Eleştirel düşünmenin Üniversite öğrencilerinin ilişki doyumsuzluklarına verdikleri tepkiler üzerindeki yordayıcı rolü, *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(26), 29-41.
- Davis, J. L., & Rusbult, C. E. (2001). Attitude alignment in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 65-84.
- Etcheverry, P. E. & Le, B. (2005). Thinking about commitment: Accessibility of commitment and prediction of relationship persistence, accommodation, and willingness to sacrifice. *Personal Relationships*, 12, 103-123.
- Finkel, E. J., & Campbell, W. K. (2001). Self-control and accommodation in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 263-277.
- Furrer, O., Tjemkes, B. V., Aydınlik, A. Ü. & Adolfs, K. (2012). Responding to Adverse Situations Within Exchange Relationships: The Cross-Cultural Validity of a Circumplex Model. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 43(6) 943-966
- Gottman, J. M. (1993). The roles of conflict engagement, escalation, or avoidance in marital interaction: A longitudinal view of five types of couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61, 6-15.
- Gottman, J. M., Driver, J., & Tabares, A. (2002). Building the sound marital house: An empirically derived couple therapy. *A. S. Gurman & N. S. Jacobson (Eds.), Clinical handbook of couple therapy (3rd ed., pp. 373-399). New York: Guilford*.
- Hojjat, M. (2000). Sex difference and perceptions of conflict in romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationship*. 17 (4-5), 508-617.
- Kilpatrick, S. D., Bissonnette, V. L., & Rusbult, C. E. (2002). Empathic accuracy and accommodative behavior among newly married couples. *Personal Relationships*, 9, 369-393.
- Kurdek, L. A. (1994). Conflict Resolution Styles in Gay, Lesbian, Heterosexual Nonparent, and Heterosexual Parent Couples *Journal of Marriage and Family*, 56 (3), 705-722 .
- Metts, S., & Cupach, W. R. (1990). The influence of relationship beliefs and problem-solving responses on satisfaction in romantic relationships. *Human Communication Research*, 17(1), 170-185.
- Rusbult, C. E. (1987). Responses to dissatisfaction in close relationships: The exit-voice-loyalty-neglect model. *D. Perlman & S. Duck (Eds.), Intimate relationships: Development, dynamics, and deterioration s. 209-237. Newbury Park, CA: Sage*.
- Rusbult, C. E. (1991). Commentary on Johnson's "Commitment to personal relationships": What's interesting, and what's new? *W. H. Jones & D. W. Perlman (Eds.), Advances in personal relationships 3, s. 151-169. London: Kingsley*.
- Rusbult, C. E., Johnson, D. J., & Morrow, G. D. (1986a). Impact of couple patterns of problem solving on distress and non-distress in dating relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 744-753.
- Rusbult, C. E., Johnson, D. J., & Morrow, G. D. (1986b). Determinants and consequences of exit, voice, loyalty, and neglect: Responses to dissatisfaction in adult romantic involvements. *Human Relations*, 39, 45-63.
- Rusbult, C. E., Martz, J. M., & Agnew, C. R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5, 357-391.
- Rusbult, C. E., Morrow, G. D., & Johnson, D. J. (1987). Self-esteem and problem solving behavior in close relationships. *British Journal of Social Psychology*, 26, 293-303.
- Rusbult, C. E., Verette, J., Whitney, G. A., Slovik, L. F. & Lipkus, I. (1991). Accommodation

- processes in close relationships: Theory and preliminary empirical evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 53 - 78.
- Rusbult, C. E., & Zembrodt, I. M. (1983). Responses to dissatisfaction in romantic involvements: A multidimensional scaling analysis. *Journal of Experimental Social Psychology*, 19, 274-293.
- Rusbult, C. E., Zembrodt, I. M., & Gunn, L. K. (1982). Exit, voice, loyalty, and neglect: Responses to dissatisfaction in romantic involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43, 1230 - 1242.
- Rusbult, C. E., Zembrodt, I. M., & Iwaniszek, J. (1986). The impact of gender and sex-role orientation on responses to dissatisfaction in close relationships. *Sex Roles*, 15, 1-20.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2002). Romantik ilişkilerde cinsiyet farklılığına göre memnuniyeti ve bağlanmayı yordayan değişkenler (poster), XII. Ulusal Psikoloji Kongresi, ODTÜ: Ankara.
- Schaap, C.; Buunk, B.; & Kerkstra, A. (1988). "Marital Conflict Resolution." *Perspectives on Marital Interaction*, ed. P. Noller and M. A. Fitzpatrick. Philadelphia: Multilingual Matters.
- Taluy, N. (2013). İkili İlişkilerde Mükemmeliyetçilik Ve Çatışma Çözme Tepkileri: Yatırım Modeli Çerçevesinde Yapılan Bir Çalışma. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tjemkes, B., & Furrer, O. (2010). The antecedents of response strategies in strategic alliances. *Management Decision*, 48, 1103-1133.
- Veldorale-Brogan, A., Lambert, N. M., DeWall, C. N., & Fincham, F. D. (2013). The virtue of problem-solving: perceived relationship virtues as predictors of problem-solving skills. *Personal Relationships*, 20, 511-523.
- Weiser, D. A. & Weigel, D. J. (2014). Testing a Model of Communication Responses to Relationship Infidelity. *Communication Quarterly*, V 62, No. 4, 416-435
- Yovetich, N. A., & Rusbult, C. E. (1994). Accommodative behavior in close relationships: Exploring transformation of motivation. *Journal of Experimental Social Psychology*, 30, 138-164.
- Zhang, R., Ting-Toomey, S., Dorjee T. & Lee P.S. (2012). Culture and self-construal as predictors of relational responses to emotional infidelity: China and the United States. *Chinese Journal of Communication*, 5(2) 137-159

Extended English Abstract

The way people choose to handle their feelings during interpersonal conflicts has crucial consequences for relationship outcomes. Although there are various viewpoints on the conflict resolution approaches, one of the most striking one is the Rusbult & Zembrodt's (1983) EVLN. According to Rusbult and her colleagues (Rusbult & Zembrodt, 1983; Rusbult, Zembrodt, & Gunn, 1982), there are four major types of responses to a partner's negativity: **exit** (destructive and active behaviour to end the relationship), **voice** (actively and constructively expressing one's dissatisfaction, this responses involve engaging in direct problem-solving discussions where feelings are told), **neglect** (indirect and destructive responses that allow the relationship to passively get worse), **loyalty** (constructive but passive responses that leads to wait for conditions to improve). The responses differ in two dimensions—constructiveness versus destructiveness and activity versus passivity. Voice and loyalty are constructive responses, which are relationship maintaining ; exit and neglect are relatively more destructive which are relationship-undermining responses. How a person responds to problems in a relationship has serious indications for the future of that relationship; some of the researches suggest that people who chronically engage in constructive and relationship-maintaining responses against their partners' badly behaviour are likely to have longer and more satisfying relationships than those who habitually react with relationship- undermining behaviors (Gottman, Driver, & Tabares, 2002; Rusbult, Johnson, & Morrow, 1986a). Thereafter these researches, reciprocity of the responses wanted to be examined by Rusbult and and her

colleagues. Rusbult, Verette, Whitney, Slovik and Lipkus (1991) have examined how people react when their partner behave badly in a relationship and created an instrument to measure perceived partner's responses as well as the individual responses. According to Rusbult and her colleagues (1991) when a partner has engaged in a potentially destructive act, to inhibit impulses to react destructively and instead react constructively is an accomodative behavior which is associated with greater relationship satisfaction. Gottman (1998) also observed that unhappy couples tend to reciprocate destructive behavior, whereas happy couples tend to be in an accomodative behavior.

In conclusion, previous studies (Rusbult, Zembrodt & Gunn, 1982; Rusbult, Johnson & Morrow, 1986a) suggest that the way individuals choose to use constructive or destructive responses to interpersonal conflicts has important consequences for relationship satisfaction. In addition to this reciprocity, the perceived partner's responses affect relationship satisfaction as well as the individual responses (Rusbult et al., 1991).

This study aims to investigate the interaction effects between the self and the partner's perceived responses to dissatisfaction on predicting the relationship satisfaction. The perceived partner responses have not been studied in Turkey yet. It aims to contribute to Turkish literature. The relationship satisfaction subscale of Relationship Stability Scale (Büyüksahin, Hasta & Hovardaoğlu, 2005; Rusbult, Martz & Agnew, 1998) and Responses to Dissatisfaction Scale (Taluy, 2013; Rusbult, Verette, Whitney, Slovik & Lipkus, 1991) were administered to 198 female and 118 male dating individuals. Their mean age was about 32.06 (range from 18-63). Data is collected between October 2010 and January 2011. Ethical rules are applied during the data collection process.

Moderated regression is conducted to investigate if the moderation effect of the responses to dissatisfaction predicts the relationship satisfaction. As expected, the ones who engage in relationship-maintaining responses and perceive his/her partner's responses as constructive are likely to have more satisfaction in their relationships. Results also reveal that among women, the perceived partner's "exit" is the predictor of relationship satisfaction whereas among men the perceived partner's "neglect" is the predictor of relationship satisfaction. It is likely that to be abandoned by the partner is one of the most important facts that affect women's relationship satisfaction, whereas among men the ignorance of the partner affects their satisfaction level. The investigation between the interaction effect of an individual and the partner's perceived responses to dissatisfaction indicates that the individual's and the perceived partner's "exit"; the individual's "neglect" and the perceived partner's "loyalty" responses are the predictors of relationship satisfaction among women. Women with the lowest levels of relationship satisfaction also have the highest levels of individual exit responses and perceived partner's exit responses. In other words, women are truly unhappy if they want to break up with their partner and perceive that their partner doesn't want to be in the relationship any more. Furthermore, women have the highest level of relationship satisfaction, when they hardly ever neglect their partners and perceive loyalty in their relationship.

The results of this study may provide information in couple therapies and may help couples make sense of the problems experienced in the relationship and cope with the problems mutually. A similar research may be done with the couples rather than individuals. Moreover multi-national studies on this subject can be done to compare the cultures. It is hoped that the present study would make a modest contribution to the existing literature.